

ДРАГАНА МИТРОВИЋ ПРОФЕСОР ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

– Постоји бојазан да би амерички председник, због специфичне ситуације у којој се налази, могао да се одлучи на војну акцију. А то би била потпуна катастрофа. Без обзира на стално сателитско праћење, нико не зна колико нуклеарних бојевих глава има Пјонгјанг, нити како су оне размештене, па је јасно да је немогуће потпуно их уништити. Направити катастрофу, изазвати Северну Кореју да узврати нападом било на територије суседних земаља или на америчке пацифичке територије, или саме САД – шта год да буде мета тог удара било би стравично, изазвало тешке жртве, еколошку катастрофу, а довело би и до тектонских поремећаја у геополитици тог простора, каже руководилац и оснивач Центра за студије Азије и Далеког истока ФПН.

Цео свет требало би да се сећа да су САД биле те које су нам прве објавиле рат”, говори ових дана севернокорејски министар спољних послова Ри Јонг Хо у Њујорку, најављујући да његова земља сада има право да обара америчке авионе чак и ако су ван њеног ваздушног простора. Био је то одговор севернокорејске дипломатије на оштар говор америчког председника Доналда Трампа у Генералној скупштини УН, али и на дипломатске разговоре који се о њој воде у светској организацији. Амерички министар одбране Џејмс Матис одбацио је ову тврдњу као апсурдну, наглашавајући, ипак, да његова земља задржава право да одговори најопаснијим претњама нове азијске нуклеарне силе. И док се амерички медији забављају тврдњом да Северна Кореја дугује граду Њујорку за неплаћене паркинг казне чак 156.000 долара, што су дипломате ове земље демантовале позивајући се на правила Меморандума о третману дипломатског особља, вербални рат у коме се

користе и изрази типа „лавеж паса, подржан новим нуклеарним пробам” које је Пјонгјанг извео, али и прелетом америчких нуклеарних бомбардера изнад Северне Кореје, попео се на нови, забрињавајући ниво. Силе попут Кине, Русије, ЕУ, одбијају војну опцију. Јер, Северна Кореја је и последњом пробом доказала да је нуклеарна земља, а такве се не нападају. Ситуација је изузетно опасна, каже у разговору за „Одбрану” Драгана Митровић, професор Факултета политичких наука.

Ова криза траје већ деценијама. Шта су, заправо, њени корени?

– Корени садашње ситуације сежу деценијама уназад. После Корејског рата никада није дошло до потписивања мировног споразума, тако да је Северна Кореја остала у стању ни рата ни мира већ примирја са најмоћнијом државом света – САД, али и Јужном Корејом и Јапаном, дакле земљама које припадају другом идеолошком блоку. Корејско полуострво и народ оштро

ОПАСНИ ПИНГ ПОНГ НА 38. ПАРАЛЕЛИ

су подељени дуж тзв. 38. паралеле на два дела и две земље, под патронатом две идеолошки супротстављене суперсиле – СССР и САД – што је и две корејске државе довело докле да буду идеолошки супротстављене. Од тог доба војне трупе САД са неким 38.000 припадника налазе се на територији (Републике) Јужне Кореје. Са друге стране, ту је и филозофија управљања државом владајућег режима, *ђуче*, која је мешавина митологије и идеологије и подразумева да се ослањају на сопствене снаге у свему. Њихово лоше управљање привредом, низ сушних година и стравичне санкције којима су већ годинама подвргнути чине их изопштеним из међународног поретка.

О Чини се, ипак, да је већ више година уназад највећи проблем њиховог настајања да изграде нуклеарни арсенал?

– Северна Кореја успела је да изгради тај арсенал и постане нуклеарна сила, што је потврђено и другом нуклеарном пробом. И ма колико била надзирана, нико заправо не зна колико нуклеарних бојевих глава они имају, нити где су распоређене. Статус нуклеарне силе они виде као најбољи вид одвраћања од евентуалног покушаја инвазије и смене режима.

О Ових дана много се коментарише говор америчког председника Доналда Трампа у Генералној скупштини Уједињених нација – изузетно оштар, прештећи по Северну Кореју. Како Ви то видише?

– Мислим да је председник Трамп тако наступио због специфичне позиције и огромног притиска коме је изложен трпећи страховите ударе владајућег естаблишмента у Сједињеним Америчким Државама. Иако ти свакодневни медијски удари срзавају рејтинг гледаности ТВ мрежа у САД, са друге стране ипак утичу на јавно мњење и на преовлађујуће мишљење бирача, а поготову на америчке конгресмене и сенаторе, који су веома окренути медијима и многе своје делатности обављају преко медија, и то толико да је за неке од њих оправдано упитати се колико уопште раде за своје изборне јединице. У таквој ситуацији он се мора приказати као снажан председник, а то је најлакше извести тако што се мобилишу снаге спремне за рат против неког спољног непријатеља. Ипак, рекла бих да је то његов лични начин да одговори на ситуацију и да та реакција уопште не мора бити трајна и непроменљива. Али будући да је он амерички председник, сви су то врло пажљиво слушали и анализирали.

О Ипак, последњих дана учешћала су ујозорења Кине, Русије, европских држава да војна опција није прихватљива ниби ипак могућа. Чак је и аустријски председник пре неколико дана нагласио ово, док је руски министар спољних послова Сергеј Лавров био јасан – иштање је ко би преживео штакав раш...

– Постоји бојазан да би амерички председник, због специфичне ситуације у којој се налази, могао да се одлучи на војну акцију, но, то би била потпуна катастрофа. Без обзира на стално сателитско праћење, нико не зна колико нуклеарних бојевих глава има Пјонгјанг, нити како су оне размештене, па је јасно да је немогуће потпуно их уништити војном акцијом. Направити катастрофу, изазвати Северну Кореју да узврати нападом било на територије суседних земаља или на америчке пацифичке територије или саме САД – шта год да буде мета тог удара било би стравично, изазвало тешке жртве, еколошку катастрофу, а довело би и до тектонских поремећаја у геополитици тог простора и пореметило постојећу глобалну равнотежу.

О Чини се да је простор за политичка решења све ужи?

– Без обзира на ситуацију у којој је све гурнула Северна Кореја својим непрекидним тестирањима и кршењем резолуција Савета безбедности Уједињених нација, те тврдокоран став САД које негирају реалност на терену и чињеницу да је настала јако узана позиција за смирено и конструктивно политичко деловање, тај простор је увек довољно широк. Владе у Сеулу и Токију имају мандате да представљају интересе својих народа, и ниједна од њих нема овлашћење да дозволи председнику Трампу да он одлучи о судбини њихових земаља и грађана. Ма како блиски савезници били, они су то њему свакако рекли.

О Кина делује веома одлучно у тим настајањима ...

– Кинези су Трампу још директније и оштрије ставили на знање да је за њих апсолутно неприхватљиво да САД делују војно и самостално. И то због врло дугог списка разлога.

О Који су то разлози?

– Кина не жели америчке трупе на својој граници, што би у случају рата било извесно – америчке трупе би свакако умарширале у Северну Кореју, заузеле је и позиционирале се на кинеским границама. Нема сумње да би слом ДНРК изазвао велики избеглички талас ка кинеској територији. Такође, еколошка катастрофа сигурно би погодила и Кину. Кинески грађани су већ веома осетљиви на ове пробе и протестују, незадовољни реакцијом своје владе за коју сматрају да не решава овај проблем довољно ефикасно. Замислите каква би била реакција кинеске јавности у таквом случају? Осим тога, кинеска влада има проблеме у одржавању стопе привредног раста и овако нешто би јој био додатни баласт који би угрозио ту осетљиву конструкцију. Кина пажљиво балансира пројектовање своје нарасле моћи у другим деловима Азије и не одговара јој отварање овог фронта на крајње неповољан начин, док и њој и свим другим актерима одговара статус кво и смиривање тренутних тензија

О Стиче се утисак да су односи Кине и Северне Кореје последњих година нарушени. Колико је то штачно?

– Тачно је да су односи две земље на нешто нижем нивоу од како је Ким Џонг Ун постао вођа Северне Кореје. Његов отац Ким Џонг Ил, знајући да је тешко болестан, годину и по дана пре своје смрти водио га је на путовање у Кину како би га упознао са тамошњим вођама и начином на који је Кина путем реформи преобразила себе, али и да види каква је комуникација између две земље. Међутим, Ким Џонг Ун не верује много кинеским лидерима, а ако је веровати неким јапанским аналитичарима, то је због тога што се у почетку своје владавине ослањао на свог течу који је касније погубљен, наводно зато што је заједно са Кином припремао његово обарање. Не можемо знати колико је ово тачно, наравно. Први пут се од његовог времена чују с обе стране границе критички тонови уперени према једној или другој страни. Пјонгјанг је критиковао Кину што је прихватила санкције и „повиновала се империјалистима“, а Кина узвраћа оптужбом да се веома често уопште не консултују с Пекингом, него у време кинеских великих празника или важних међународних догађаја лансирају ракету, буду у центру пажње читавог света. Кина мора на неки начин да се труди да ти канали комуникације остану отворени, а има далеко мањи утицај него раније.

Но, Кина је ипак била оштра као је реч о санкцијама, имајући у виду да ће оне погодити пре свега обичан народ? Управо је свећ обиграла весћ да Пекинг, ујркос санкцијама, кујује угаљ од Пјонгјанга.

– Наравно, те санкције погађају пре свега обичан свет у тој земљи, не војни и политички врх. Зато је Кина инсистирала, рецимо, кад су у питању дознаке страних радника, да се санкције односе на будуће раднике из Северне Кореје, не и оне који то већ јесу. Кина неће дозволити да се пређе она црта која угрожава сам опстанак народа, што би могло довести до побуне грађана Северне Кореје или нечег сличног, чему се можда надају они који намећу санкције. Морате знати да су досадашње санкције и тешка економска ситуација у тој земљи довели до смрти, претпоставља се, око два милиона грађана Северне Кореје, али нису довеле до жељеног резултата, у смислу заустављања нуклеарног програма, нити ће, јер као што је недавно рекао руски председник Путин, они ће можда морати да једу траву, али неће прекинути развој тог програма.

Русија је такође укључена директно у решавање ове кризе. Шта је тачно руски интерес на Корејском полуострву? Задржавање неких старих позиција, заштити шзв. „меког штрбуха“ или нешто шреће? На који начин Москва делује?

– Слично је с Русијом кад је реч о деловању и интересима. Они свакако желе да заштите свој далеки исток, који би био угрожен у случају било каквог новог сукоба на том простору. Желе постепено пацификовање тог подручја, те да се оно реши нуклеарне претње, јер оваква ситуација уништава услове за економски развој, а руске амбиције су да се економски више повеже са Јапаном, Јужном Корејом. Зато је Русија давала веома конструктивне предлоге на недавно одржаном Источном економском самиту у Владивостоку. Наиме, Путин је ставио на сто десетак година старе идеје, попут изградње железнице од руског далеког истока до Северне Кореје и Јужне Кореје. Та железница била би својеврстан коридор, који би

укључио Северну Кореју у међународне ланце производње и трговине и био значајан импулс развоју севернокорејске привреде. Самим тиме олабавио би унутрашњи притисак у самој Северној Кореји, која држи становништво под сталном високом напетости због спољне опасности.

У време шестостраних преговора о овој кризи, пре више година, пошезана је и шеза да колонијална прошлост иакође лежи у сржи проблема...

– Корејско полуострво било је потпуно у склопу Јапанског царства, и у том смислу та теза има везе утолико што је Јапан стално на мети критика и претњи режима у Северној Кореји и што деца у школама уче да су Јапанци окупатори и империјалисти. Али, као и у неким другим државама региона ко-

је немају ни приближно тако екстреман владајући режим, тај национализам грађен на антијапанском сентименту користи се зарад унутрашњих потреба, али и да би владе тих земаља вршиле понекад притисак на јапанске лидере.

У последњих неколико година Јапан бележи приличан расћ свог војног сектора, и почињу да се одлеђују од оног што им је намећнуто 1945. године.

– Јапан већ има једну од најмоћнијих армија света, али не посматра своје Снаге за самоодбрану као офанзивну силу, већ одбрану своје земље сагледава искључиво у контексту односа са САД и савезништва са њима, онако како је то дефинисано у тзв. Јошида доктрини. Уговором о узајамној сарадњи и безбедности САД су обавезне да бране територију Јапана од било које спољне претње. Тек пре две године Јапан је први пут почео да продаје своје наоружање, али опет у сарадњи са САД (ради се о подморницама), као и да донира бродове за обалске патроле земљама ASEAN-а као вид државне помоћи. Њихови тренутни највећи безбедносни изазови су јачање кинеске војне моћи, несигурности сајбер простора и ситуација у Северној Кореји.

Али колико је Северна Кореја с разлогом забринута кад је реч о улози Јапана?

– Судећи по Јапанској безбедносној стратегији, усвојеној 2013. године, која даје општи оквир за наредних десет година, очување мира и безбедности, те осигурање опстанка главни су циљеви те земље. Дакле, судећи према овим папирима, те јавно доступним ставовима њихове образовне и политичке елите, Јапан нема никакве офанзивне намере ни према једној држави региона. У пуној мери ослања се на савезничке односе са САД и блиску сарадњу са још неколико моћних држава у индопаци-

фичком геополитичком театру од Аустралије до Индије, управо зато што је свестан тога да би било какво показивање војне моћи у њиховим суседима изазвало велику nelaгoду. Поступају врло опрезно. Још од седамдесетих година прошлог века, када је премијер Фукуда најавио тзв. *Фукуда доктрину*, дефинишући Јапан као земљу окренуту миру која никада неће постати војна сила и која ће градити односа узајамног поверења са земљама ASEAN-а као равноправним партнерима и јачати сарадњу у бројним областима, настоје да и кроз економску помоћ земљама ASEAN-а ово остваре. На крају, Јапан је заговарао тренд укључивања НР Кине у међународне оквире, први је подржао у отварању према свету и реформама, дајући велику званичну помоћ, али и улажући у кинеску економију и преносећи технологију и савремене методе управљања на кинеско тло. Што се тиче Северне Кореје, Јапан је изузетно заинтересован као једина земља жртва нуклеарног напада да се ова земља пацификује и укључи у међународне правне оквире. Свака севернокорејска ракета која би циљала било коју од најављених америчких мета, морала би да пређе преко територије Јапана.

Q *Интереси сила су врло укрившени на Корејском полуострву. Колика, заиста, жишјељи Демократске Народне Републике Кореје имају разлога за страх и штиа их заиста угрожава?*

– Као прво, мир није закључен, и они су у стању ни рата нити мира и изопштени су из главнине међународних токова, услед санкције од различитих америчких администрација, а угрожени војно од редовних годишњих маневара здружених снага САД и Р. Кореје, те америчких снага у региону. У време председника Клинтонa проглашавани су за отпадничку нацију, у време Џорџа Буша Млађег за осовину зла са још неким земљама. Дакле, стало су били третирани као мање вредна нација и држава, изопштена, под санкцијама. Наравно, доста су и сами допринели оваквом третману. Но, чињеница је да су стално и све више гурани у изолацију. Редовне годишње вежбе које одржавају Јужна Кореја и САД јесу стварна претња за Пјонгјанг који их увек тумачи као покушај преврата и могуће инвазије.

Q *Зашто САД одбијају да потпишу мировни споразум са Пјонгјангом?*

– Нико то са сигурношћу не може рећи, али извесно је да у америчком политичком естаблишменту постоји такво идеологизирање и такав приступ Северној Кореји, немогућа и увредљива реторика према тој земљи, да је тешко и помислити на потписивање таквог споразума у таквој атмосфери. Тај идеолошки разлог дубоко је укоренен. Стив Бенон, сад већ бивши саветник Доналда Трампа, недавно је рекао нешто што му је оштро замерено – да не вреди више Северну Кореју притискати санкцијама, да се с њима мора разговарати. Осим тога, САД много добијају извозом војног наоружања, то им је битно за раст економије, продају га савезницима у региону којима је њихова заштита неопходна. Да ли онда они уопште желе попуштање?

Q *О каквим је интересима реч? Да ли је што контрола Кине или целог далекоисточног простора?*

– Сједињене Америчке Државе су прва држава света и по економији, војној снази и војном искуству, утицају, културној моћи. Несумњиво су сила у опадању, али то може трајати неколико деценија. Не заборавите да је западна култура доминантна, а САД су носилац те доминације. После Другог свет-

ског рата успоставили су свој поредак, економски, финансијски, војни. Дуго су имали противтежу од СССР-а, али после пада Берлинског зида постали су апсолутно доминантни. Корени њиховог урушавања и пропадања су, као што је то увек случај, у њиховим унутрашњим проблемима. Али много ће воде протећи свим светским рекама пре него што се то заиста и деси. Као поморска сила, права таласократија, уз помоћ низа савезништава и парасавезништава владају светом, и преко Атлантика, уз помоћ НАТО-а контролишу Европу, а преко Пацифика, својом поморском силом Азију. Од једне до друге тачке растегли су, осим својим снагама и снагама савезника и парасавезника, контролу овог потеза и опасали најпрометније светске водене токове којима се превозе енергенти и роба. За њих је кључна контрола пацифичког подручја и колико је то важно видело се по идеји Барака Обаме „Asia Pivot“, којом је он покушао да пренесе тежиште америчког војног и економског присуства у азијско-пацифичку регију. Ако би, на пример, они овог часа одлучили да се повуку са Пацифика, били би осакаћени као глобална сила одсецањем овог крила. У међувремену, Кина је израсла и по много чему је претендент на прво место, али такође има јасних фактора које је самоограничавају, који нису само економски или војни.

Q *На пример?*

– Припада другом културном обрасцу, страном Западном свету. Можете волети њену културу, дивити јој се, али нисте део те културе. Почев од језика, естетике, политичке и друге традиције, све то је за нас страна. Да би Кина постала оно што су САД свет би морао бити другачији, у сваком случају пријемљивији за ту културу, штавише да буде прожет кинеском културом. Да ли је то реално, закључите сами.

Q *Шта је онда интерес САД у овој кризи?*

– Као и већини ових држава, САД одговара статус кво, зато што је велики проблем и питање трошкова да се нешто промени. Са друге стране, ова тачка притиска за САД није нужна, али је корисна. Јужна Кореја на пример, већ је почела да размешта ТНААД систем антиракетне одбране. То је изазвало бруталан кинески притисак на Сеул, невидљиве економске санкције, пикирајући само одређене делове јужнокорејске привреде да би само њих заболело, па је Јужна Кореја замрзла расподељивање тог система. И Кина и Русија су протестовале против тога, јер елементи тог система не служе само за одбрану већ могу и да снимају стотинама километара дубоко унутар кинеске или руске територије. Али сада, након ове пробе, Сеул наставља да убрзано размешта тај систем. Приликом посете Вашингтону јапански министар одбране договорио је да Јапан од САД купи још више модерних антиракетних система како би покрили целу територију. И то је ушло у нацрт буџета. Дакле, трка у наоружању се наставља, а председник Трамп, као пословни човек, сигурно може бити задовољан због тога.

Q *Постоји ли и штећи разлог?*

– Оваква ситуација омогућава Америци да продужава свој статус неопходне стратешке подршке Јапану, Републици Кореји и још неким земљама региона. Томе иде наруку агресивно постављање Кине у Јужном кинеском мору, што је допринело да у очима неких малих држава у том региону америчко присуство буде сада виђено као користан и нужан контрабласт све снажнијем кинеском притиску. ■

Милена МИЛЕТИЋ